

ג' ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ר ע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ שנת ה'תשנ"ה עשרה

ראו (תשי"ט)

א. שאלה כללית

ר' יצחק עראמה: עקדת יצחק פ' ראה הער צ"ד:

וכאשר נתן סדר אכילת מעשר שני והפרשת מעשר עני בשנה השלישית וכל ענינם, שכלם הם דברים שצריכים למוד והרגל, מפני שבע האנשים מנגדתן בקצת, נעתק לענין יחוד מנגד מזה ואמר (ט"ו א') "מקץ שבע ימים תעשה שמיטה".

(1) כיצד מסביר בעל עקדת יצחק את סמיכות הפרשיות של הפרשיות:

יד כ"ב - כ"ז

יד כ"ה - כ"ט

טו א - י"א

(2) הסבר את הבטויים המסומנים בקו.

ב. שאלה כללית.

לדעת ר' דוד הופמן (בפרוטו לספר דברים) כבר היה "מעשר שני" נהוג לפני מתן תורה והתורה קשתה אותו נהוג - מצוה.

מה הם הרמזים לכך בספר בראשית?

ג. בטעם מעשר שני.

רשב"ם כ"ג ד"ה למען תלמד ליראה את ה'

שכחרא מקום שכינה וכוהנים בעבודתם ולווים בדוכנם ויכראל במעמדם.

ספרנו ד"ה למען תלמד ליראה

כי במקום הנבחר למקדש יהיה בית דין הגדול להכין ולהורות.

מה המשותף להניהם בהסבר טעם מעשר שני ובמה הם נבדלים זה מזה?

ד. בטעם מצות מעשר שני.

ספר החנוך פרשת בחוקותי מצוה שני'

שרמי המצוה (=טעם המצוה) שחאל ב"ה בחר בעם ישראל וחפץ למען צדקו, להיות כולם עוסקי תורתו ויודעי טמו ובחכמתו משכם בחכמה זו, למען ילמדו יקחו מוסר, כי יודע אלוהים הרוב בני אדם נמשכים אחר החומר הפחות, בקצת הוא בסדר, ולא יתנו נפשים בעמל התורה ובעסקה חמיד, עלכן סבב בחכמתו ונתן להם מקום, שידעו הכל דברי תורתו על כל פנים, שאין ספק לכל אדם נמשך לקבוע דירתו במקום שממונו שם. לכן בהעלות כל איש מעמד בקר וצאן שלו שנה שנה במקום שעסק התורה והחכמה שם, והוא ירושלים, שם חסנהדרין יודעי דת ומביני מדע; וכמו כן נעלה לשם מעמד חכמתו בארבע שני השמיטה (כמו שידוע למעמד שני נאכל חם) אז ילך שם בעל הממון ללמוד תורה או ישלח שם אחד מבניו ללמוד שם ויהא ניזון באותן פרות; ומחוך כך יהיה בכל בית ובית מכל ישראל איש חכם יודע התורה, אשר ילמד בחכמתו כל בית אביו. ובכן חמלא הארץ דעת את ה', כי אם חכם אחד לבד יהיה בעיר או אפילו עשרה, יהיו הרבה מבני העיר והנשים והילדים חלא יבואו לפניהם כי אם מעט אחד בשנה; ואפילו יימעו דבריהם פעם אחת בדיבור, ילכו הבית וישליכו כל דברי החכם אחר גוס. אבל בהיות המלמד בכל בית ובית שוכן שם ערב ובוקר וצאריים ויזהירם חמיד, אז יהיו כלם אנשים ונשים הילדים מזהרין ועומדים ולא ימצא ביניהם שום דבר חסא ועון, ויזכו למה שכחוב "ונהתי משכני בחוככם והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלוהים".

(ראה חסי"ט)

העמק דבר ד"ה למען חלמד ליראה

ותניא ספרי והובא בתוס' קדושין ד' כ"ג: "לא ניהן מעטר שני אלא בסביל חלמוד ויראה", והפירוש, כי מעטר הני אינו נאכל כי אם בירושלם ואי אפשר לבעלים לאכול במשך ימי רגלים שבא לירושלם כל עסיריה חבואו ועל כן או יושב בעצמו בירושלם גם אחרי הרגל, והרי אין לו עסק יום כי אם חלמוד ויראה, או שמניח לתלמידים בירושלם ובוה החלמידים מתפרנסים ומתריבים. וזה הוא הכלית מפורע מעטר שני להגדיל חולה.....
.... ומאחר שכן דמיירי בתלמידים, פירט הכתוב "רגנך ותירושך ויצהרך" טחמה הכרחי לחיות האדם הנדרש לתלמידים, כדאיחא בבבא בתרא דף צ' ע"ב דיינות שמנים וסלתות חמה חיי הנפש.

מה ההבדל בין שניהם בטעם המצוה ?

ה. בטעם מפורע מעטר שני:

האלטיך בפרושו לפ' ראה:

כ"ג ואכלת לפני ה' אלוהיך במקום אשר יבחר..... למען חלמד ליראה את ה' אלוהיך.

כי הנח אמרו "למען חלמד" יקשה, כי איך האכילה ויחיה ושמחה יחירה חלמד ליראה?! ואלו אמרו: "למען חלמד לעבוד" היינו אומרים שע"י התעכבם בירושלם לאכול מעטר שני יהיו פנויים ממלאכת בתיהם ויעסקו בחורה - אך אומרו "למען חלמד ליראה" - הוא בלתי מתישב.

ואפשר כי לבל יבעטו ברוב טובה ויראה בעיניהם כי כחם ועוצם ידם עשה להם את החיל ההוא, על כן צום הקבה"ו וזיליכם עמהם מעטר מכל אשר להם לפני ה', כאלו נוחנים מנת המלך, וכן המעטר ההוא "קדש לה" ומסולחן גבה, כאלו נוחנים מנת המלך; וכן המעטר ההוא "קדש לה" ומסולחן גבה הם אוכלים. (כנודע שאינו נחשב להם כממון עצמם, כמעטר ראשון ללוי, שהרי לוי שקדש אהה במעמד ראשון וישראל קדש אהה במעמד שני שלו אינה מקודשת, שהרי אינו שלו כי לה' הוא, כי מסולחן גבוה הוא אוכל ולא חורסה אלא לאכול ולשתות לבד). נמצא בזה "החיי יחן אל לבן!" פי עבד מלכו של עולם הוא ומסלו הוא אוכל ובוה לא ימוש מלירא את ה' חמיד.

ועל פי הדרך הזה יתכן רמז באמרו "לפני ה'" לומר שתאכל בתח לבך שאתה לפני ה' - שתהא במורא גדול - וזהו "למען חלמד ליראה את ה'".

במה שונה האלטיך בטעם המצוה מכל הקודמים שהבאנו ביאלות ג ו-ד ומה יס לומר לזכות פרושו ?

ו. כ"ד כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה'.... כי יברכך ה' אלוהיך.

רש"י ד"ה כי יברכך שתהא החבואה מרובה לשאת

(1x) מה קשה לו?

(2x) באיזו מארבע לשונות של "כי" יס לפרט את ארבעת ה"כי" של פסוק זה לפי רש"י ?

(לענין "כי המשמש בד" לשונות עיין בראשית י"ח ט"ו רש"י ד"ה כי יראה, כי צחק).

כל החותמים ששלמו דמי חתימה לחצי שנה

מתבקשים לסלם מיד את דמי המחצית השניה -

1.500 ל"י ועוד 1.300 ל"י דמי מסלוח.

הסאלות המסומנות X קשות והמסומנות xx קשות ביותר, יפחור כ"א לפי הבנתו. סאלות וגם חשבויות נא לסלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה ירושלים.